

Самур

№ 5 (288) 2015-йисан 23-май

1992-йисан январдилай акъатзава

Цийивилер

www.samurpress.net

Кыляй-кылди гъазур я

Чи республика алай йисан 12-июндай 28-июндай Бакуда киле фена кIанзавай сад лагъай Европадин Къугъунриз гъазур я. Куьруь вахтунда ина 50 гектардин чка къазвай 6 гъвадин стадион эцигнава. Адан къакъанвал 62 метр я. 7800 кас къазвай Гъейдар Алиеван тIварунихъ галай Спортдин Имаратни акъажунар патал гъазур я. Ина джододай, самбодай ва къуршахар къунай гъужетунар киле фила. Санал къачурла, спортдин 20 хилй гъужетунар тухуда. Абурукай 16 Олимпиядин программадиз талукъбуьр я. Бакуда 50 уьлкведин 6 агъзур жегъилди 239 медаль патал гъужетарда.

Европадин Къугъунрихъ авсиятда эцигнавай «Атлетрин хуьрни» кыляй-кылди гъазур я. 13 чехи дараматдикай ибарат тир, вири жуьредин къулайвилер арадал гъанвай ина 7878 атлетдивай яшамшиз жеда. «Атлетрин хуьр» ял ягъун патал 7 метр кардик кутунва.

Къугъунрикай къецепатан уьлквейрин 800, чи уьлкведин 630 журналистди гегъеншиз малуматар гуда. Мярекатдин вахтунда ина чкадин ва къецепатан 18 агъзур гъужуьлуьри кIвалахда. Са гафуналди, «Баку-2015» сад лагъай Европадин Къугъунар тарихда амукъдайди жеда.

Цай къуна кана

Алай йисан 19-майди Бакуда Бинекъеди райондин Азадлъкъ проспектдин 200/36 адресда авай 16 мертебадин кIвал цай къуна кана. Цай гъухуьрун патал аниз куьруь вахтунда са вертолет ва шуд цай гъухуьрдай машин ракурна.

Эхирни цун вилик пад къаз хъана. Ингъе и кар себеп яз 16 инсандин вичин дунья дегишарна, 54 инсандал залан хирер хъана.

И вакъиадихъ авсиятда Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиева талукъ серенжемдиз къул чIугуна. Серенжемдив къадайвал, Республикадин Кышин Прокуратуради, Къецепатан Крарин Министерстводи ва ихътин крар патал тайинарнавай министерстводи цай къунын себепар чирна тахсиркарриз жаза гана кIанзава. Зарар хIлунвай ксариз гъукуматдин патай пулунин такъатралди кумек гуда.

Кардик кутуна

Алай йисан 13-майди Бакуда Европадин Къугъунрин Парк ва Велопарк ачухарна. Мярекатда Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиева, Европадин Къугъунрин Тешкилатдин Комитетдин седри Мегърибан Алиевади ва абурун руш Арзу Алиевади иштиракна.

Европадин Къугъунрин Паркди 18 гектардин чка къазва. Ина спортдин 4 хилй акъажунар киле фила. Комплекса сирнадин патал къве гъавизни эцигнава. Ина тамашачияр патал са шумуд трибуна тукълуьрнава.

Цийи Велопаркни дуньядин стандартрив къадайди я. 30 гектардин чилерал арадал гъанвай ина гъужетунар патал 4 велосипеддин маршрут, гъакIни дагъдин велосипеддин рекъер арадал гъанва. Велопаркда къве гъвадин офисдин дарамат эцигнава, иниз къезвайбуьруз къулдугъ авун патал къулай чкаяр тукълуьрнава.

СТIАЛ СУЛЕЙМАНАЗ ГУЬМБЕТ ХКАЖНА

18-майди Дагъустандин Дербент шегъер суварин гъавада авай. Инсанар цукъверин кIунчIар гъаз, лугъуз-хъуьрез С.Сулейманан тIварунихъ галай Гъукуматдин Лезги Драмтеатрдин дарамат галайнихъ физвай. Адан вилик чи халкъдин зурба шаир СтIал Сулейманан гъумбет ачухаруниз талукъарнавай шад мярекат киле физвай.

Гъар йисан 18-майди Дагъустанда СтIал Сулейманан поэзиядин сувар киле тухун адетдиз элквенва. Чара-чара шегъерра, районра, хуьрера халкъди чехи шаирдиз икрамда, адан ширар хуралай кIелда. Ци шаир дидедиз хъайи юкъуз адан гъумбет ачухарун вири лезгийрин рикIай хъана.

Дербент шегъердин регъберар, Магъачкъаладай атанвай мугъманар, шаирар, кхъирагар, журналистар мярекатдиз кIватI хъанвай вишералди инсанри гурлу капаралди къабулна.

Дербент шегъердин округдин кыл Имам Яралиев Дагъустанда сифте яз «халкъдин шаир» гъурметдин тIварциз лайихлу хъайи СтIал Сулеймана Дагъустандин эдебиятда кругъвай чехи роликдай рахана. Ам четин къисметдин инсан хъайиди, девирдин зидвилеризни, а чIавуз киле фейи гъахъсузвилериз килиг тавуна садрани гъахъ рекъелай элкъуьн тавурди къейдна.

Са береда советрин уьлкведилай цар яна эхирни вад йисуз Дербентда яшамшиз хъайи шаирди вичин сеили эсерар и шегъерда тукълуьрайди рикIел хъана. «Дербентдин 2000-йисан юбилейдиз гъазурвилер киле физвай вахтунда СтIал Сулеймана ина гъумбет хкажун дубшуьшдин кар туш», – лагъай И.Яралиева гъумбетдин скульптор, Дагъустандин халкъдин художник Гъейбат Гъейбаговаз ва архитектор Сергей Агудаваз разивал къалурна.

Мярекатдал Дербент шегъердин контрольно-счетный палатадин седри Маил Ибрахелилов, Дагъустандин медениятдин назирдин заместитель Мурад Гъажиев, РДдин Халкъдин Межлисандин седридин заместитель Сейфуллагъ Исакъов, Кхъиаргирин КIватIалдин Дербентдин отделдин кыл Кичибег

Мусаев, СтIал Сулейманан райондин кыл Нариман Абдулмуталибов, шаирдин хIул Лидия Стальская ва масабурни рахана. Гъумбетдин яру лент атIана, адан кIвачерик цукъвер

эцигайдалай къулуьхъ театрдин коллективди гъазурнавай суварин концерт киле фена.

Айнур БАЙБУЛАТОВА

ЧАКАЙ КХЪЕНАЙ...

КIвале лезгийр умун кылихрин инсанар я. Абуьр мугъмандиз гъурмет ийидай, чехи рикI авай, дуствилеиз гзаф вафадубур я. Ахлакъдин жегъетдай михви, къуьзуьбуьрун гъурмет хуьдай, недай затIарал юкъван дережеда рикI алай, акъуллу, кIвализ душман атайIани мугъмандиз гъурмет авунин къайдаяр хирдал къван хуьдай ксар я.

П.Бутков,
XIX виш йисан тарихчи.

ВацIухъ галаз
гъужетар къурди
вацIалай гуьллу
хъана кIанда.

Лезги халкъдин
мисал

АРМЯНЕ ОБИДЕЛИСЬ НА ЛЕЗГИН

Не прекращаются армянские попытки вбить клин между азербайджанцами и лезгинами. Однако армянам не удается, несмотря на все их потуги, да и не удастся никогда (об этом позже) перетянуть лезгин на свою сторону.

В очередной раз армяне разочаровались в лезгинах в период 100-летней годовщины вымышленного «геноцида армян». Об этом поведал материал «О друзьях и... заблуждающихся друзьях», который вышел на армянском сайте «Восканатат». Автор пишет, что в эти дни «выступили и выразили с нами свою солидарность многие наши друзья во всем мире - от России до Соединенных Штатов, от Австралии до Аргентины».

С нами были наши товарищи по испытаниям - греки, ассирийцы и езиды. С нами были наши арабские и иранские друзья и соседи. О своей поддержке объявили лидеры Талышского национального движения. Были слова понимания и поддержки от некоторых представителей турецкого и курдского народов. И только лезгины не проронили ни единого слова».

В статье критикуется лезгинский востоковед Руслан Гурбанов, который в эфире российского канала ТВЦ, как отмечает армянский сайт, «яростно» отрицал придуманный «геноцид армян».

Но не только Руслан Гурбанов, но и все остальные лезгины не по душе армянам. Армяне призывают часть лезгин не носить «с автоматами по сирийским и иракским горам и пустыням», а другую часть - гибнуть «на границах с Арцахом». Еще одна часть лезгин, по мнению автора статьи, «занимается внутренними разборками и многолетней пустоорожной болтовней в Дербенте и Москве, включающей в себя, в том числе, и написание антиармянских и псевдонаучных описов о великой Кавказской Албании и сгинувших в песках времени доблестных лезгинских полководцах древности, или, как Гурбанов, яростно отрицает «геноцид армян», - возмущается автор в «Восканатат».

Автор призывает лезгин не распылять национальную активность «на что угодно, кроме действительно национально-освободительной борьбы». «Доброжелатель» из Еревана конкретно призывает лезгин «заниматься, наконец, своими национальными делами или оставаться вместе с исламскими фанатиками и азербайджанскими колонизаторами».

Как говорится, «собака лает, караван идет», и книгу лезгинского писателя Музаффера Меликмамедова «Кровавое ущелье» обсудили азербайджанцы со шведскими политиками. Представители Конгресса азербайджанцев Швеции по случаю мартовского геноцида 1918 года провели официальные встречи с представителями крупных политических партий Швеции и шведскими парламентариями. В ходе проведенных встреч были представлены материалы, книги (в том числе и «Кровавое ущелье» Музаффера Меликмамедова) и документы о том, что 97 лет назад армянами было уничтожено мирное население азербайджанских городов и сел.

О чем же говорится в книге «Кровавое ущелье» лезгинского журналиста, поэта, писателя, публициста и исследователя-историка Музаффера Меликмамедова? Как отметил сам автор: «Кровавое ущелье» - итог моей 26-летней работы в архивах Азербайджана, России и Дагестана и бесед со свидетелями кровавых событий 1918 года. В марте-мае 1918 года армянские вооруженные формирования четырежды совершили кровавые рейды для уничтожения мирного населения в северных регионах страны. Первый рейд провел Давид Геловани, потом массовое уничтожение совершил отряд Мурадяна. Позже этнические чистки проводил отряд Георгия Стура. И, наконец, полномасштабную кровавую бойню учинили отряды генерала Амазаспа».

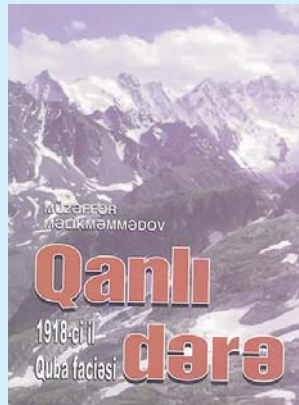
Говоря о целях, преследуемых тогда армянами, Музаффер Меликмамедов отметил: «В Хачмазе было несколько армянонаселенных сел, на основе которых армяне хотели расширить свой ареал расселения и добиться для себя автономии в составе Азербайджана. Да, армяне хотели создать свое автономное образование и на севере Азербайджана, в приграничных с Россией районах. Но самоотверженность местного населения не позволила тогда осуществиться этим коварным планам. В итоге развязалась война, в которой погибли более 16 000 человек из числа местного населения, было уничтожено около 5 000 армянских солдат. Местное население вступило в бой с хорошо вооруженными и обученными регулярными войсками армян, вернувшимися с фронтов Первой Мировой войны».

Автор «Кровавого ущелья» также отмечает, что вылазки армянских бандформирований не прекращались и после установления в 1920 году советской власти в Азербайджане. В течение десяти лет, в 1918-1928 гг. армянские группировки продолжали совершать набеги на мирное население и осуществляли этнические чистки с целью создать армянскую автономию в северном регионе страны.

Музаффер муаллим высказался и о роли Степана Шаумяна в уничтожении мирного населения. По его словам, «Шаумян учинил погромы и этнические чистки не только в Баку, но и в различных районах Азербайджана. 4 июля 1918 года по приказу Шаумяна в Губинский уезд была введена десятилетняя, хорошо укомплектованная армия. Она в течение двух недель пыталась пробиться в лезгинские села и учинить там еще одну расправу. Отряды

самообороны из жителей лезгинских сел, возглавляемые местными предводителями Хагам ага Чакарви, Мохубали Эфенди, Алибеком Зизикским отбили атаки десяти тысячной армии и предотвратили еще одну массовую резню. Посланная армия, не достигнув своих целей, отступила в Баку, уничтожая по пути населенные пункты».

Всего, по информации Музаффера Меликмамедова, в 1918 году было истреблены жители 162 населенных пунктов на севере Азербайджана, при этом 27 деревень вообще исчезли с лица Земли. Автор говорит, что армяне пытались путем этнических чисток подготовить площадку для создания своих автономий в нескольких регионах страны. «Такие намерения имелись в Шамахинском, Гянджинском, Гядабекском районе, в Карабахе, а так же в Зангезуре и на территории Турции. В книге я привел архивные данные и переписки тех лет, подтверждающих целенаправленность этнических чисток с целью создания автономных образований на территориях, населенных мусульманскими

народами. Степан Шаумян и другие готовили площадки для создания своих автономных образований на территории Азербайджана. Отмечу, что армянские организации, в частности, - члены партии «Дашнакцутюн», во время Первой Мировой войны отказывались выполнять приказы российского командования, и вместо того чтобы отбыть на фронт, оставались в Азербайджане, где и творили всякие бесчинства. То есть лидеры армянских националистов воспользовались творившимся хаосом в период Мировой войны и осуществляли под шумок свои планы по созданию «великой Армении», - сказал Музаффер Меликмамедов.

«Книга «Кровавое ущелье» написана мною - лезгином, и она доказывает, что армянские националисты враги не только азербайджанских тюрков, но и лезгин и других народов страны. После выхода моей книги был установлен памятник жертвам геноцида 1918 года в Гусаре. Считаю важным установить в местах массового захоронения, и там, где было уничтожено мирное население, памятники, чтобы местное население знало и помнило об этих событиях. Хорошо бы построить мемориал в нашем родовом селе Диях, расположенном между Гусаром и Губой. Именно здесь лезгины в ущелье, прозванном затем «Кровавым», дали по зубам армянским бандитам Амазаспа, которые были вынуждены повернуть обратно», - резюмирует Музаффер Меликмамедов.

Л.МУСТАФАЕВ,
газета «Новое время»,
21 мая 2015 года.

Şəadət kamalla
yetişir başa,
Xalqa hörmət elə,
ədəblə yaşa.

Nizami Gəncəvi

Yeniliklər

www.samurpress.net

Gəncədə Heydər Əliyevin canlı portreti yaradıldı

Dünya və Azərbaycan rekordunu təzələyən Gəncə gənclərinin yaratdıqları canlı portret və imza "Ginnes rekordları kitabı"na salınması üçün qeydə alınıb. 10 min gəncəli gənc Heydər Əliyevin canlı portretini və imzasını yaradıb.

Heydər Əliyevin anadan olmasının 92-ci ildönümünə həsr olunmuş təntəneli tədbirdə çıxış edən Gəncə şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Elmar Vəliyev əlamətdar hadisə münasibətilə gəncliləri təbrik edərək bildirib ki, gəncəli gənclər bu gün dünya rekorduna imza atdılar.

Rekord yaxın günlərdə rəsmi olaraq "Ginnes rekordları kitabı"na daxil ediləcək və sertifikat təqdim olunacaq.

Dostlar kiçik qəsəbə yaratdılar

Məqəpəlislərin səs-küyündən, hispasından bezən dörd dost şəhərdən mümkün qədər uzaqlaşaraq kiçik qəsəbə yaradıb. 4 evdən ibarət bu xudməni qəsəbə ABŞ-ın Texas ştatında, Ostin şəhərinin yaxınlığındadır.

Llano çayının sahilindəki qəsəbədəki evlərin yaşayış sahəsi 112-115 kvadratmetrdir.

Qəsəbənin ideya müəllifi Fred və Codi Zippoldir. Onlar şəhərdən kənar, təbiət qoynunda, təmiz havada yaşamaq fikrinə düşəndən sonra Fred 3 dostunu da bu işə cəlb edə bilib.

"Bu ailələrin başçuları 20 illik dostlarımdır. Onlarla birlikdə burada, Llano çayının sahilində qəsəbə saldıq. Ostindən uzaqda, təbiət qoynunda yaşayırıq. Şəhərin səs-küyündən sonra sanki yenidən doğulmuşuq", - Fred Zipp deyib.

Zorakılıq qurbanları üçün sığnacaqlar tikiləcək

Azərbaycanda məişət zorakılığına məruz qalan insanların üçün dövlət tərəfindən sığnacaqların yaradılması nəzərdə tutulur. Bu məsələ Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri

üzrə Dövlət Komitəsinin Məişət Zorakılığına qarşı Mübarizə üzrə Milli Fəaliyyət Planının layihəsində öz əksini tapıb. İndiyədək Azərbaycanda məişət zəminində törədilən zorakılıq hallarının qurbanı olmuş şəxslər üçün yalnız QHT-lər tərəfindən sığnacaq mərkəzləri yaradılıb. Dövlət tərəfindən belə sığnacaqların yaradılması məsələsi ilk dəfə sənədə daxil edilib.

Beş ili əhatə edəcək layihə Nazirlər Kabinetində müzakirə edilir. Onun bu ilin sonuna kimi təsdiqlənməsi gözlənilir. Yeni sənəd ölkədə məişət zorakılığı hallarının azalmasına, psixoloji yardımların səmərəliliyinə yönəlib. Sənədəki bəndlər ilk növbədə uşaqlara və qadınlara ünvanlanır.

“LƏZGİCƏ-AZƏRBAYCANCA LÜĞƏT”İN TƏQDİMƏTİ

Tədbiri “Samur” Ləzgi Milli Mərkəzi İdarə Heyətinin sədri Şair Həsənov açdı. O, bu təqdimatın multikulturalizm ənənələri ilə dünyada tanınan Azərbaycanda tolerantlıq nümunəsi, “Ləzgiçə-azərbaycanca lüğətin” nəşrinin respublikamızın mədəni həyatında böyük hadisə olduğunu qeyd edərək tədbiri aparmaq üçün sözü kitabın müəlliflərindən biri olan “Samur” qəzetinin baş redaktoru Sədaqət Kərimovaya verdi.

S.Kərimova tədbirə gələn qonaqlara, kitabın hazırlanmasına mə-nəvi dəstək verən Samur LMM-ə, onun sədri Şair Həsənova, çapa maddi yardım göstərən “Asnaf” şirkətinin rəhbəri Maksim Cavadova və öz minnətdarlığını bildirdikdən sonra lüğətin məzəyyətlərindən danışdı.

Diğər müəllif, “Samur” qəzeti redaktorunun müavini Müzəffər Məlikməmmədov lüğəti dilində lüğətlərin hazırlanması tarixindən söhbət açdı və oxuculara təqdim olunan nəşrin özəlliklərindən söhbət açdı.

Azərbaycan Respublikası millətlərarası multikulturalizm və dini məsələlər üzrə dövlət xidmətinin baş məsləhətçisi Müzəffər Talibli böyük zəhmətin bəhrəsi olan “Ləzgiçə-azərbaycanca lüğət”in hər iki xalqın mədəniyyətinə böyük töhfə olduğunu qeyd edib, xalqlar arasında dostluğa xidmət edən belə bir kitabı görə həmkarları Sədaqət Kərimovani və Müzəffər Məlik-

məmmədovu ürəkdən təbrik etdi, onların bir institutun işini gördük-lərini diqqətə çatdırdı.

Lüğətin rəyçilərindən biri, pe-daqogika elmləri doktoru, Rusiya Pedaqoji və Sosial Elmlər Aka-demiyasının akademiki Əjdər Ağayev də böyük bir institutun uzun illər ərzində ərsəyə gətirdiyi bir işi iki insanın gördüyünə heyran olduğunu etiraf etdi və lüğət hazırlamaq kimi böyük və çətin işin öhdəsindən şəərəllə gəlməkdə Sədaqət Kərimovaya və Müzəffər Məlikməmmədova onların peşə-karlıqlarının, hər iki dili mükəmməl bilmələrinin kömək etdiyini vurğuladı.

“Azərbbölkolektiv Təsərrüfat-aranası Sağlamlıq” Respublika Birliyinin sədri İmran Rzayev “Ləzgiçə-azərbaycanca lüğət”in uzun illər çəkilən gərgin zəhmətin bəhrəsi olduğunu göstərərək, xalqımızın çoxdan gözlədiyi bu kitabı araya gətirdiklərinə görə müəlliflərə, həmçinin lüğətin çapına kömək göstərmiş tanınmış iş adamı Maksim Cavadova minnətdarlığını bildirdi.

“Kırpi” jurnalının baş redak-toru Polad Qasımov “Ləzgiçə-azərbaycanca lüğət”in işıq üzü görməsini tarixi hadisə adlandı-raraq, həmkarlarının bu kitabla öz-lərinə diri ikon abidə qoyduqlarını söylədi.

Yazıçı, əməkdar jurnalist Flora Xəlilzadə kitabı görüb heyran ol-duğunu qeyd edib, onun müəlliflərinə dövlət mükafatının veril-

məli olduğunu dilinə gətirdi.

Azərbaycan Milli Elmlər Aka-demiyası Folklor İnstitutunun direktor müavini Əli Şamilov zala daxil olanda onun dolu olduğunu, ayaqüstə duranların da olduğunu görüb sevindiğini, bunun lüğətə böyük ehtiyacın və ehtiramın gös-təricisi olduğunu qeyd edərək, əslində belə lüğətin 150 il əvvəl çap olunmalı olduğunu, həmkarları Sədaqətə Müzəffərin Azərbay-canda belə bir kitabı buraxdıqlarından qürur duyduğunu göstərdi.

“Asnaf” MMC-nin baş direk-torunun müavini Asaf Davidov xalq üçün lazımlı olan belə sanballı lüğət hazırladıqlarına görə tanınmış qələm sahibləri Sədaqət Kərimovaya və Müzəffər Məlikmə-mədova minnətdarlıq edərək, onlara yeni yaradıcılıq uğurları arzuladı.

“Azərbaycan” nəşriyyatının iqtisadiyyat şöbəsinin rəisi Afik Vəlimətov “Ləzgiçə-azərbaycanca lüğət”in çapdan çıxmasından ləzgi və Azərbaycan dilçiliyində böyük hadisə olduğunu qeyd edərək, gələcəkdə “Azərbaycanca-ləzgiçə lüğətin” də işıq üzü görməsinin məqsəduyğunluğunu diqqətə çatdırdı.

Kitabla əlaqədar çıxış edərək təəssüratlarını bölüşənlər arasında akademik, Azərbaycan Respublikası Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Kamil Ayzadə, BDU-nun professoru, fizika elmləri doktoru Sərhəddin Abdullayev, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin ehtiyatda olan general-leytenantı Yaşar Aydınəmirov, “Texnomost” şirkətinin direktoru Natiq Əliyev, Azərbaycan Dövlət Texniki Universitetinin dosenti Hətəm Şahmuradov, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin ehtiyatda olan polkovniki Şair Ramaldanov, tanınmış ziyalı, el ağsaqqalı Rauf Məmmədov, ta-nınmış həkim Səfərbəy Səfərbəyov, Respublika Nobel İnformasiya Mərkəzinin rəhbəri Bəybalə Ələsgərov, “Söz” jurnalının redaktoru Sevdə Əlibəyli, Azərbaycanın Əməkdar həkimi Asim Uluxanov, “Samur” qəzetinin təəssübkeşi Oruc Orucov, Azərbaycanın Alban Udin İcmasının sədri Robert Mobili, tarixçi Dilbər Ağayeva, “Alam” jurnalının redaktoru Kamran Qurbanliyev, gənc iqtisadçı Gülnara Qaraxanova, təliş icma-sının nümayəndəsi İradə Məlikzadə və başqaları var idi. Onlar müəllifləri yeni nəşr münasibətilə təbrik edib yeni uğurları arzuladılar.

(İxtisarla çap olmur)

Əbulfət MƏDƏTOĞLU,
“Ədalət” qəzeti, 13 may
2015-ci il

Mayın 6-da Bakının Beynəlxalq Mətbuat Mərkəzində “Azərbaycan” nəşriyyatı tərəfindən çap olunmuş “Ləzgiçə-azərbaycanca lüğət” kitabının təqdimatı keçirilmişdir. 70 min lüğət vahidindən ibarət, 800 səhifəlik bu nəşrin geniş ictimaiyyət nümayəndələrinə çatdırılması mərasimində bayram əhval-ruhiyyəsi hökm sürmüşdür.

MINNƏTDARLIQ MƏKTUBLARI

"Samur" qəzeti redaksiyasının əməkdaşları tərəfindən tərtib edilmiş "Ləzgicə-azərbaycanca lüğət" in çapdan çıxması oxucular tərəfindən böyük rəğbətə qarşılanmışdır. Bununla əlaqədar redaksiyamıza çoxlu məktub daxil olmuşdur. Qubadan Nazim Əliyev, Sadiq Hüseynov, Xaçmazdan Məmməd Qədirov, Əli Həsənov, Nadir Cəfərov, İsmayillidən Sumağallı kənd məktəbinin müəllimi Arzu Mirzəyeva, Dağıstanın Dərbənd şəhərindən Məhəmməd Əlibayov, Xanbiçə Məhəmmədova, Qusardan İradə Məhəmmədova, həmçinin Rusiyanın Moskva, Yaroslavl, Krasnoyarsk şəhərlərindən və Türkiyədən onlarca oxucularımız redaksiyaya təbrik məktubları göndərmişlər. Onların hamısına minnətdarlığımızı bildiririk. Aşağıda Türkiyədən aldığımız bir məktubu dərc edirik.

Bakıda "Ləzgicə-azərbaycanca lüğət" in işiq görməsi xəbərini biz - Türkiyədəki ləzgilər qürur və heyranlıqla, sevinc və həyəcanla qarşıladıq. Əminik ki, doğma xalqa xidmətinin bariz nümunəsi olan ortaq lüğətin yarınması ləzgi və türk xalqlarını bir-birinə daha da yaxınlaşdıracaq, onların arasındakı dostluq və qardaşlıq əlaqələrini möhkəmləndirəcək. Bu xeyirxah işdə əməyi olanları ürəkdən təbrik edirik, bu çalışmanın xalqımız üçün xeyirli olmasını Allahdan diləyirəm. Ləzgi dilinin inkişafı kimi xeyirxah işi öhdəsinə götürmüş "Samur" qəzetinin əməkdaşları, həmçinin lüğətin müəllifləri Sədaqət Kərimova və Muzəffər Məlikməmmədova sevgi və sayğılarımızı bildiririk.

Cevdet YILDIZ,

Türkiyə cümhuriyyəti, Balıkesir vilayəti, "Dağıstan" dərnəyinin başkanı

Питаются они тем, что поймают на рыбалке, а также выращивают рис. Ознакомившись с их бытом, невольно задумываешься над тем, сколько труда и хитроумия нужно приложить для того, чтобы выжить в таких условиях. Сейчас озера сильно обмелели, и Болотная страна представляет собой поистине жалкое зрелище. Но еще полвека назад заросли

С древних времен Ирак населяют арабы, курды, турки, ассирийцы. Проживает в этой стране также этническая группа, о которой вспоминают очень редко. Это мааданы, или болотные арабы. Иракцы считают их, чуть ли не дикарями. Хотя по одной из версий, они являются наследниками великой цивилизации шумеров. На границе Ирака с Ираном, в районе, где соединяются течения рек Тигр и Евфрат, находится удивительная местность. Она совершенно не похожа на традиционные представления о засушливом климате арабского Востока. Непроходимые болота и мелкие озера, соединенные протоками, здесь называют Озерный край, или Болотной страной. Здесь-то и живут мааданы, они же - болотные арабы. Иракцы их не любят. По их мнению мааданы ленивые, глупы и агрессивны. Поездка в Болотную страну считается опасным путешествием, из которого вряд ли удастся вернуться целым и невредимым. Все имущество семьи среднего маадана состоит из узкой рыбачей лодки-тарда, камышовой хижинки и нескольких циновок, сплетенных из стеблей того же камыша.

BERQAMADA DOĞMALARIN MƏCLİSİ

Türkiyənin ayrı-ayrı bölgələrində yaşayan dağıstanlıların hər il keçirdikləri ənənəvi xeyir məclislərinin çox sorağı dünyanın müxtəlif ölkələrinə yayılıb. Yaz-yaç aylarına təsadüf edən həmin məclislərdə Dağıstan əsilli türklər 150 il əvvəl vətəndən qürbətə sürgün edilmiş əcdadlarını yad edir, onların xatirəsinə ehsan verirlər. Xeyir məclisləri həm də doğma köyə ətirəm, hörmət rəmzi kimi həmvətənləri bir yerə toplamağa kömək edir.

Bu il belə məclislərdən ilki İzmir vilayəti Berqama qəzasının Dağıstan köyündə təşkil olundu. Ötən illərlə müqayisədə daha çox insanın iştirak etdiyi tədbirə yığışanlar üçün yemək süfrəsi açıldı. Qonaqlar köyün muxtari Tahir Gülo və köy camaatına öz minnətdarlıqlarını bildirdilər.

Bursalı yazıçı və araşdırmaçı Şəhabədin Özden yenidən işiq üzünü görmüş "Dağıstan" jurnalını qonaqlara təqdim etdi. Oradakı materialların Türkiyənin

Muş, Sivas, Bursa, İzmir, Balıkesir şəhərlərində, Dağıstanda və Azərbaycanda yaşayan ləzgi, avar, lak xalqlarının nümayəndələrinə həsr olunduğunu, jurnalın ildə 4 sayının işiq üzünü görəcəyini bildirdi.

Balıkesir Dağıstanlılar dərnəyinin rəhbəri Cevdet Yıldız belə bir xeyir məclisinin Kirmə (Ortaç) köyündə təşkil ediləcəyi barədə məlumat verdi.

Bursa Dağıstan dərnəyinin rəhbəri Yaşar Səbri Döndör və dərnəyin fəal üzvü Ramazan Kor ləzgi dilinin yaddan çıxmasını üçün gənclərə iş aparılmasının vacibliyindən danışdılar.

Toplantıda Bakıda ləzgi dilində nəşr edilən "Samur" qəzetinin ləzgi dilini yaşatmaqda oynadığı böyük rolundan ətraflı danışıldı. Qəzetin redaktoru, yazıçı Sədaqət Kərimovanın bir sıra əsərlərinin ləzgi və azərbaycan dillərindən türk dilinə tərcümə edilərək "Ləzgiyə" adı ilə çapa hazırlanmış haqqında məlumat verildi.

Sonra Azərbaycandakı qo-humlarını ziyarət edib gəlmiş qonaq kimi mənə söz verildi. Mən "Samur" qəzeti redaksiyasında qonaqpərvərliklə qarşılanmağım, Sədaqət Kərimova və Muzəffər Məlikməmmədovun birgə nəşr etdikləri "Ləzgicə-azərbaycanca lüğət" in işiq üzünü görməsindən danışdım. Həmçinin "Hacı Davud", "Qanlı dəyə" kimi tarixi romanların müəllifi Muzəffər Məlikməmmədovla görüşümdən söhbət açdım. Azərbaycandakı ləzgilərdən Türkiyədəki ləzgilərə salamlar çatdırdım.

Abdulla QUBALI, Türkiyə, İzmir

МААДАНЫ

высоченного камыша образовывали здесь настоящие живые стены. Эти стены обрамляли узкие протоки, разминулись на которых могли лишь изящные тарды. По протокам можно было добраться до островков, на которых стояли дома, образующие деревни. Предки нынешних мааданов возили на свои болота землю и высыпали ее в воду, пока намыв не поднимался достаточно для того, чтобы поставить на нем легкую хижину. За долгие годы им удалось создать замкнутую цивилизацию, целиком выживающую за счет ресурсов болот.

Искусство плетения из камыша - традиционное ремесло болотных арабов, и в нем им нет равных в мире. Из жестких стеблей здесь плетут все - стены и двери домов, заборы, циновки, подушки, люльки для детей, кувшины, корзины... В то время как мужчины рыбачат или возделывают скудные рисовые поля, женщины заготавливают камыш. Этот труд считается почетным, так как от него напрямую зависит качество быта семьи. Поэтому женщины у мааданов чувствуют себя более свободными, чем на всем арабском Востоке. Они не скрывают лица полностью и имеют право голоса наравне с мужчиной при решении важных семейных вопросов.

волнения. Спасавшиеся от наказания участники восстания искали безопасные края. Дикие болота оказались для многих из них удобным убежищем. Скрываясь среди мааданов, беглецы перенимали их обычаи и образ жизни, а также приносили с собой новшества. Так стала формироваться культура болотных арабов. Как раз тогда изначальные шумерские элементы стали размываться и теряться. Болотная страна начала приобретать свою зловещую репутацию опасного региона. Бывшие участники мятежей, а также преступники, которые со временем тоже стали скрываться на болотах, принесли с собой жестокие нравы.

Однако Озерный край никогда не был самостоятельным источником волнений. Из него не выходили армии революционеров, а местных шейхам даже удавалось собирать с мааданов кое-какие налоги. Поэтому этот народ не трогали вплоть до XX века. В 1950-1970-х годах Болотная страна превратилась в туристический attraction. В поисках экзотики сюда охотно приезжали европейские путешественники и журналисты. Сами мааданы тоже постепенно включались в жизнь страны. А в поселках Озерного края появились больницы, школы и даже

Народы мира

магazines.

В 1979 году, после прихода к власти Саддама Хусейна все изменилось. Установив на территории Ирака жесткую диктатуру, он преследовал всех противников своего режима. И тут снова болота стали пристанищем вольнодумцев. Людей постепенно начали переселять из болотных поселков в другие регионы Ирака. Очень тяжело было выжить привыкшим к своему уникальному быту мааданам. В 1991 году, после подавления шиитского восстания и войны в Персидском заливе, за болота взялись всерьез. Обвинили мааданов в том, что они мешают контролировать границу с опасным соседом - шиитским Ираном, и исповедуют «неправильный» ислам!

Ирригаторы отвели воды Тигра и Евфрата, после чего болота обмелели. Это фактически уничтожило традиционный уклад жизни болотных арабов. В прошлом остались богатые рыбной заводью, протоки и живые стены из камыша. Болота превратились в мелкие грязные озера и в бесплодные островки. Большинство мааданов были вынуждены покинуть Озерный край. Одни переселились в шиитские регионы Ирака, другие переехали в Иран.

С 2003 года ведутся работы по восстановлению уникальной экосистемы Болотной страны. Однако, восстановить ее в прежнем виде вряд ли удастся. Что же касается мааданов, то из полу-миллиона человек, когда-то населявших Озерный край, сейчас с трудом выживают всего несколько тысяч.

